

45. VAN TOEVAL NAAR STRUCTUUR

Onderweg van speeltuin naar hogeschool was Charles van Commenée de Nederlandse atletiek steeds ver voor. Uiteindelijk samen op het hoogste niveau schetst hij de cultuuromslag, waarin samenwerking de bittere concurrentie verdrong.

“Het was geen fraai moment, wel iconisch. Dafne Schippers smijt woedend met haar spikes nadat ze in 2016 tweede is geworden op de Olympische Spelen. Olympisch tweede! Iedereen teleurgesteld! Niet alleen Dafne, ook de coach, entourage en pers.” Charles van Commenée koppelt daaraan een recenter voorbeeld. Van mei 2022, na de eerste Nederlandse triomf ooit, van meerkampster Anouk Vetter in Götzis. “We hebben vijf meerkampers in de top twaalf. We winnen, maar we zijn op weg naar huis allemaal teleurgesteld in nummer vijf en nummer twaalf. Ha, ha, ha. Briljant!” Van Commenée reageert daarmee op een citaat van hemzelf uit 2000: “Nederlanders be-

grijpen niet wat nodig is om te winnen, ze zijn tevreden als ze net het nationale niveau zijn ontstegen.”

Als hoofdcoach terug op het oude nest (2018-2022), is alles anders. Nadat rond 2005 is begonnen met het scheppen van voorwaarden

“Papendal is ons thuis”

voor échte topatletiek, heeft zich een cultuuromslag voltrokken. Waarbij concurrentie en afgunst hebben plaatsgemaakt voor samenwerking en gedeelde ambitie.

We zitten op zijn verzoek buiten, met uitzicht op trainende atleten op de baan van Papendal,

FOTO HANS HEUS

het thuis waar zich het wonder heeft voltrokken. Althans, voor wie de Nederlandse atletiek al meer dan veertig jaar volgt. En voor Van Commenée, die in die periode opklom van niets naar beleidsbepaler.

Hij is trots nu de nationale atletiek voor zijn afzwaaien eind 2022 tot volle wasdom is gekomen, uitgegroeid tot topland dat als voorbeeld wordt gezien. “Bij de laatste EK indoor waren we eerste in het landenklassement. Wij wonnen in de afgelopen vijftig jaar vier olympische medailles. In Tokio hadden we er acht in één week. En in een breed scala. On-ge-lo-fe-lijk. Alsof Zimbabwe het WK voetbal wint.”

De carrière van de Amsterdammer en de groei van de nationale atletiek volgden een soortge-

lijk pad. Al was Van Commenée - ‘met geluk’ - sneller, en werd wegbereider.

Een vriendje nam hem als negenjarige mee naar AAC, waar meteen zijn ouders als levenslange vrijwilligers in de armen werden gesloten. Ofschoon zijn lijf niet geschikt was voor topsport, liet de fascinatie voor presteren hem nooit los.

Leraar lichamelijke opvoeding lag hem niet. Vanaf zijn achttiende doorliep hij als trainer alle stadia, van trainingen aan tienjarige meisjes tot ‘dorpsclub’ Lycurgus landskampioen maken. Atletiektrainer was geen beroep. Pas rond zijn veertigste werd de leergierige topper in spe met een halve baan als vakgroepcoördinator werpen en meerkamp onafhankelijk van een uitkering.

FOTO PRO SHOTS

Het atletiekbouwwerk op Papendal oogt stabiel, maar is fragiel. Een van de grote bedreigingen is geld. Ondanks het olympische succes is door NOC-NSF op het budget gekort. Alles wordt gedaan met het minimum, zelfs daaronder. “Er is geen sport in Nederland die met vijfenveertig man drie weken op stage gaat zonder arts. Wij wel, we kunnen geen arts betalen,” aldus Charles van Commenée. “Het woord ‘schandelijk’ zal ik niet noemen, want uiteindelijk vind ik topsport bedrijven een privilege. Dus al die mensen die schande en drama roepen: kijk ook eens naar het onderwijs en de zorg. Maar het is zorgelijk.”

Een andere bedreiging ziet Van Commenée in maatschappelijke tendensen. Die van gelijke vertegenwoordiging en wat als veilig en onveilig wordt beschouwd. “De Britse atletiek was zogenaamd te mannelijk en te wit. De top-drie in het topmanagement werd politiek correct vervangen en in anderhalf jaar tijd ligt de sport op zijn rug. Niet de beste mensen aangesteld. Terwijl je in topsport elke dag het verschil moet maken.”

“Er zijn misstanden in het turnen, en de directeur en voorzitter van NOC-NSF roepen: ‘Met al die ambitie krijg je uitwassen. Daar moeten we nog eens goed naar kijken.’ Misbruik en seksuele misstanden worden op één hoop gegooid met hard trainen en stevig aanspreken. En voor je het weet wordt er met de non-sportkennis in de Tweede Kamer gemorreld aan de financiering. Daar word ik treurig van. Wat je in twintig jaar opbouwt kan door impulsief handelen in twintig weken worden afgebroken.”

Een onverwachte versnelling volgde. De Chinese tweevoudig wereldkampioene kogelstoten Huang Zhihong kwam via manager Jos Hermens onder zijn hoede, meerkampster Denise Lewis sloot zich bij hem aan en werd olympisch kampioen. Veeleisende mensen, die hem leerden naar details te kijken.

Op hoge posten in Groot-Brittannië leerde de *Dutch Master* met de beste mensen en binnen grote teams samenwerken. Tussendoor (2004-2008) plantte hij als technisch directeur van NOC-NSF de eerste zaden voor de rijke olympische atletiekoogst van Tokio 2020.

Hij trekt de vergelijking met Chinees bamboe, waarvan de zaden jarenlang worden verzorgd zonder zichtbaar resultaat. Bemesten, bewateren, schoffelen, nimmer verzaken. En dan, in het vijfde jaar, schiet het binnen zes weken dertig meter de grond uit. “Dan is de vraag: groeit Chinees bamboe in vijf jaar of in zes weken? Zo is het ook met de Nederlandse atletiek.”

Van Commenée noemt de sleutelmomenten voor deze ontwikkeling. Allereerst die voor de totale topsport: 1. Het stipendium dat vanaf 2000 topsporters een inkomen garandeert. 2. De door Joop Alberda in 1997 ingebrachte cultuuromslag van onbegrensd ambitieus denken. 3. De door hemzelf, als technisch directeur NOC-NSF, vanaf 2005 ingevoerde centralisatie op nationaal sportcentrum Papendal. Voor dat laatste was een een-tweetje opgezet met Peter Verlooy, boezemvriend, geestverwant en technisch directeur bij de Atletiekunie, met steun van algemeen directeur Rien van Haperen. Papendal ging ‘van maatpak naar trainingspak’ en atletiek was een van de eerste sporten die zich er vestigde.

Daarbovenop kwam Van Commenée’s coachfonds. De Atletiekunie kreeg vier coaches van NOC-NSF gefinancierd als zij er zelf ook vier betaalde. “Toen had de Nederlandse atletiek van twee fte’s ineens acht voltijds atletiekcoaches en maar vijf atleten op Papendal. We zijn klein begonnen, maar zo is het gegroeid.”

Papendal is de eerste van drie kurken waarop de atletiek drijft. “Het is ons thuis, met de 120 meter indoorhal van doorslaggevend belang en ondersteuning op alle gebieden. Ook atleten

FOTO ROLF JOS

Charles van Commenée met de Britse meerkampster Denise Lewis, die hij in 2000 in Sydney naar goud coachte.

die elders trainen, of in het buitenland beter af zijn, kunnen hier terecht voor bijvoorbeeld metingen, voedingsadvies of medische zaken. De tweede kurk is instroom van talent. Talent met ambitie vestigt zich hier en heeft structureel kansen versus Amerika, Duitsland of Engeland. Vroeger was het toeval als een talent

Onvermijdelijk is de keerzijde van scepsis en botsingen

boven kwam. Ad Roskam heeft als technisch directeur veel structuur gebracht die de toevalsfactor op succes minimaliseert. En de derde kurk is de kwaliteit van de begeleiders en hun samenwerking. Coaches onderling, maar ook met de medische staf en bewegingswetenschappers. Stop de beste mensen bij elkaar en leer ze elkaars kwaliteiten te benutten, daarmee creëer je uitmuntendheid. Vroeger kreeg je overal waar je kwam een bak bitterheid over je uit gestort, iedereen beschouwde zich concurrent van de ander.

De grote dingen zijn geregeld. Ik sta nog elke dag te kijken, van: wat is het hier geweldig! Misschien moet je daarvoor de hele reis heb-

ben beleefd. Jonge coaches en sporters komen op Papendal en denken dat dit normaal is. Ze maken zich druk om de samenstelling van de saladebar terwijl toen Peter Verlooy hier begon, de atleten vaak de baan niet op konden omdat die bezet was voor bedrijfsuitjes.”

Het is een groeiende mentaliteits- en generatiekloof. “Jonge coaches, en meer atleten dan in het verleden, ontlopen de confrontatie en zoeken vooral harmonie. Vooral millennials zijn, met name onder coaches, van de parttime plichten en voltijds rechten. Tijd voor mij om te gaan.”

De zelfbenoemde luis in de pels van de Atletiekunie signaleert veranderende maatschappelijke waarden (zie kader) die in zijn ogen de uitoefening van professionele topsport bedreigen. Die, om in zijn woorden te spreken, dierentuintijgers creëren in plaats van jungletijgers. Een leven lang pionieren met passie, doelgerichtheid, directheid, rebelseid en hardheid - ook voor hemzelf - hebben hem succes gebracht, zowel organisatorisch als sportief. Met die nooit verwachte olympische medaillegolf in Tokio als kroon van trots. Onvermijdelijk is daarbij de keerzijde van scepsis en botsingen. Of is die keerzijde wellicht mede de sleutel tot het succes geweest? **RV**